

TÓTH SÁNDORNÉ CSONTOS ZSUZSANNA: FEJLESZTENEK-E AZ ÉNEKES, MOZGÁSOS, NÉPI JÁTÉKOK?

Témavezető tanár: dr. Szilágyi István

Bevezetés

Óvodáinkban, iskoláinkban sok gyermek küzd beilleszkedési problémákkal. Nehezen tudnak megfelelni az óvodai, és főleg az iskolai követelményeknek. Már az óvodában sem marad elég idő a játéokra. Megfigyelhető, hogy ahelyett, hogy az iskolák első két osztályát próbálnánk óvodásítani, (mint ahogy arra a gyerekeknek nagy szüksége lenne, és törvényi törekvés is van erre vonatkozóan) inkább már az óvodákat is kezdjük iskolásítani. (foglalkozások, idegen nyelv oktatás stb.) Tapasztalataim szerint egyre jobban elterjed, hogy a szabad játék helyett eluralkodnak az óvodákban a kötelező, tanóra szerű, kevésbé játékos formájú foglalkozások. Megfigyeléseimet és adatgyűjtéseimet az óvodai foglalkozások alatt végeztem. Gyakran nehéz feladat volt napi 1 órán át szabad játék közben megfigyelni a gyerekeket, mert nem állt rendelkezésükre naponta ennyi idő ehhez a tevékenységükhöz. A gyerekek sokszor játék helyett feladatokat oldanak meg. Ezzel elveszítik a lehetőségét annak, hogy önfelelt örömmel maguk csodálkozzanak rá a környezetükre. A játékra nagy szükség lenne ahhoz, hogy mindenki a maga egyéni tempójában fejlődhessen. Ám ez, az óvónők elmondása szerint, azért alakult ki, mert olyan elvárásokat támaszt az iskola az első osztályt kezdő gyermekek felé, hogy ezekre más módon már nincs lehetőségük felkészülni.

Fontosnak tartom, hogy ráébredjünk, vagy újra ráébredjünk az óvodákat a játék szükségességére. Hiszen a legtöbb óvodai programban már megfogalmazódott mindez, csak valahogy mégsem vált igazán a gyakorlat részévé.

Napjainkra sok fejlesztőprogram született, de még többféle lenne szükség.

Népi- és gyermekjáték kincsünk olyan gazdag, és olyan könnyen elérhető, hogy kínálja magát a gyermekek fejlesztéséhez. Eszköz és anyagi ráfordítás igénye minimális; és az óvónők képesítése, tudása pontosan elég alkalmazásukhoz. Mégis gyakran háttérbe szorulnak, feledésbe merülnek ezek az egyszerű játékok, pedig fejlesztő hatásuk elvitathatatlan.

Szakirodalmi áttekintés

Az óvodás kor pszichológiai jellemzői 5–6 éves korban

Megfelelő fejlődés esetén a gyermek eljutott ebben a korban az alapvető bizalom megtapasztalásához, és az autonómia érzésének kiteljesedéséhez. A 3–6

éves korszak fő dilemmája kezdeményezés vagy büntudat. A gyermekben kialakul egy megosztottság. Egyfelől fontosak az ösztönök, amelyek a lehetőségek fenntartására szolgálnak, másfelől megjelenik az önmegfigyelés, önvezérlés, önbüntetés (Erikson 2002).

Ez az időszak a játék kora.

5-6 éves korban a gyermekre az önkéntelen figyelem túlsúlya jellemző, amely fontos jellemzője a terhelhetőség és a megtapadás; fenntartásához többször motiválni kell a gyereket.

Ebben a korban alakul ki a szinkretizmusból a strukturált egész felfogása, a rész-egész összefüggésének helyes felismerése. 5-6 évesen szín, nagyság és alak szerint tudja a tárgyakat osztályozni. Az idő észlelés a viszonyítás segítségével alakul ki, egy történet elmondása időrendben már megoldható feladat számára, a térészlelése intenzíven fejlődik.

A szabálytudat 4-5 évesen néhány szabályfoszlány ismeretére korlátozódik, 6-7 éves korban már megfigyelhető a szabályok megértése, és betartásuk ellenőrzése.

A feladattudat nagycsoportra odáig fejlődik, hogy a gyermek maga törekszik a feladat befejezésére is, és szeretne jó teljesítményt elérni. Kialakul az állhatatosság, ki akar tartani a kitűzött cél mellett.

A művelet előtti szakaszban az egocentrikus gondolkodás a jellemző. Gondolkodásuk sajátossága, hogy még nem képesek a decentrálásra (egy szituációnak a két szempontból való megvizsgálására).

5-6 éves kortól megjelenik a szándékos emlékezet. Az óvodáskor elején a mozgásos és cselekvéses emlékezés dominál, csak a kor végére jellemző a verbális emlékezet dominanciája.

Az ember, így a gyermek legfőbb tevékenységei is a játék, a tanulás és a munka. Az óvodás korban még nem válik szét e három tevékenység, a gyermek mindent játékos formában végez. Azt is mondhatjuk, hogy első és legfontosabb tevékenysége a játék (Balogh 2004).

Beszédére még gyakran jellemző a szituatív beszéd, főleg ha saját élményét meséli el. A kontextusos beszéd háttérben már a decentrálásnak kell állnia. Ahogy elsajátítja a beszédet, kiszélesednek társas kapcsolatai. Mivel már nem csak a közvetlen környezete számára érthető a beszéde, megnövekszik a gyermek társas értéke. A gyermek ritmusos verseket kezd megtanulni, melyek által kiváltott érzelmi hatás szerepe később is fontos marad. Sugárné Kádár Júlia kutatásai szerint az érzelmeknek egész gyermekkorban igen fontos szerepük van a beszéd fejlődésében. Mivel a gyermek még nem önálló, beszédében sok a dialógus, ami nem csak a beszéd fejlettségének mutatója, hanem fontos kommunikációs eszköze, és szocializációjának jellemzője, amit nagyon fontos fejleszteni. Ebben a korban a gyermek aktív és passzív szókinccse is rohamosan nő (Salamon 1993).

A gyermek 5–6 éves korára igen fontossá válnak a társas kapcsolatai. A közös együttlét biztonságot ad, kielégíti közlésigényét, és örömforrást is nyújt számára. Az együttesen átélt élmények tartalmilag gazdagabbak, a gyermek számára fontosabbak, érzelmileg telítettebbek, mint az egyedül megélt történések. Az együtt cselekvés növelheti a gyermek személyes teljesítményét, hatékonyságát. A közös élmények hatására rövid időn belül (néhány együtt töltött óra alatt) kialakul a csoporttöbbség, amit a csoport tagjai magukban hordoznak. Ez növeli viselkedésük határfokát (Merei 1993).

Iskola érettség, iskola éretlenség

Az óvodás kor folyamatos fejlődés időszaka, melynek végeredménye 6-7 éves korban az iskolaérettség elérése. Az iskolaérettség komplex fogalom. Három alapfeltétele van: a biológiai, a pszichés és a szociális érettség (Szabó 1984). Az általam vizsgált funkciók igen fontosak a gyermek iskolaérettsége szempontjából, hiszen pszichés érettségének egyik meghatározó tényezője a beszéd, míg a szociális érettsége a társas kapcsolati készségein jól mérhető.

A biológiai érettség magában foglalja az arányos testalkatot, a nagy és kis mozgások egyre harmonikusabb, kifinomultabb működését, a test tartóizmainak fejlettségét, fejlett és ép idegrendszert, kialakult kezességet, ép érzékszerveket, kielégítő általános egészségi állapotot.

A pszichés érettség alapillérei az önuralom kialakulása, a figyelem akaratlagos szabályozása (5–10 percig akkor is, ha nem érdeklődésének megfelelő dologról van szó), a figyelem kiterjedése 2-3 dologra azonos időben, megfigyelőképesség, alaklátás, alak-háttér diszkrimináció, rész egész viszonyának felismerése, formaészlelés megfelelő fejlődése, színárnyalatok felismerése, téri irányok leképezése, térben való tájékozódás, – mozgás, megfelelő időészlelés. Alapvető még a szándékos emlékezet, nyitottság, érdeklődés, konkrét műveleti gondolkodás, decentralálás képessége, a kialakult alak-, nagyság- és szín konstancia, mennyiségi invariancia, érzelmek akaratlagos szabályozása, teljesítmény motiváció és a frusztrációs tolerancia.

A szociális érettség két fontos része a fokozott önállóság és az alkalmazkodó képesség.

Iskolaéretlenséget háromtípusú okból állapítanak meg a szakemberek. A cerebroszténiások túl gyorsan kifáradnak, figyelemkoncentrációjuk labilis és alacsony szellemi képességekkel rendelkeznek. Az infantiliseknek magatartás problémái vannak, ám intellektuális képességeik színvonala átlagos. A harmadik csoportba a biológiailag fejletlen, fizikailag fáradékony gyerekek tartoznak (Balogh 2004).

Kutatásomban énekes, zenés játékok fejlesztő hatását vizsgálok, érdemes tehát áttekintenünk a zene és a játék fejlesztő hatásait.

A zene fejlesztő-hatásai

Több területre gyakorolt fejlesztő hatást figyelhetünk meg a zenénél. Természetesen a figyelemre és a ritmusérzékre gyakorolt hatása kiemelkedni látszik, ám a különböző területek közötti transzferhatásokról sem feledkezhetünk el.

Zenei nevelésünkben fontos a formák, a szerkezet felismerése. Gyakorlás során ez mintákká, modellekké formálódik a gyermek számára. A zenei mondat az alapegység, mely tagolható szavakra, szótagokra, hangokra. A relatív szolmizációs módszerben a dallam az alapegység, amely tagolható zenei mondatokra, motívumokra. A tanult zenei anyanyelv a gyermekek sajátjává válik, és ez a tudás az azonos tevékenységekbe Pl. nyelvtanulás is átvivődik. Ez a transzfer akkor intenzív Allport szerint, ha változatos eszközöket használunk. A ritmusos, énekes mozgásokkal teli zenei nevelés az agy optimális működését szolgálja. A közös éneklés hatalmas érzelmi tartalma és változatossága együtt adják a transzferhatás alapját. A zenei nevelés élménymintákat ad, ezekre épülhetnek később más élmények (Kokas 1972).

A zene leginkább érzelmi töltésével tud hatni a gyerekekre, már egészen kicsi kortól. A gyermek fejlődésének korai szakaszában a környezet hatásait személyes kapcsolatok útján tapasztalhatja meg a gyermek. Ha céltudatos zenei fejlesztésben van része, akkor belső igényévé válik az értékes zene, ami egyetemes emberi érzéseket, nagy feszültségeket hordoz és képes kifejezni. Kodály a népzene legszebb darabjait a klasszikus darabokkal egyenértékűnek tartotta, felismerve a bennük rejlő hatalmas értéket (Kokas 1977).

A játék célja, hatásai

A játék önmagáért való cselekvés, nem szükségletet elégít ki, hanem feszültségcsökkenést eredményez, jelen van benne a játéktudat (Méri 1993).

A játékot a gyerekek szeretik, hiszen örömet okoz. Földolgozhatják benne haragjukat, gyűlöletüket, elfogadott módon vezethetik le benn agresszivitásukat. Megtapasztalhatják, hogy egy megfelelő környezet képes elviselni agresszív érzéseiket, ha elfogadható formában fejezik ki azokat. Megtanulhatják agresszív érzéseiket késleltetve, a játékban kiélni, és nem a düh pillanatában.

A gyerekek játszanak örömből, de sokszor szorongásból is. Ezt sokkal nehezebben értik meg a szülők. A túlzott szorongás túlzott örömkereséshez, vagy kényszeres, ismétlődő játékhoz vezet.

A gyermek élményeit, tapasztalatait elsősorban a játékból, a fantáziából szerzi, ezen keresztül fejlődik személyisége. A játék a kreativitás és az elevenség bölcsője és bizonyítéka. A felnőtt úgy tudja ezt legjobban segíteni, hogy megtanítja a gyermeknek a hagyományos játékait, de nem gátolja a gyerek saját találmányát. A játék megfelelő teret kínál az érzelmek kimutatásához, kapcsolatok kezdeményezéséhez, így fejlődnek általa a szociális kapcsolatok.

A játék általában kreatív; mindig izgalmas, hiszen a szubjektív és az objektív világ között mozog. A gyerek számára lehetőség az őszinte megnyilvánulásra. Fontos, hogy az álomhoz hasonlóan az önismeretet szolgálja (Winnicott 2000).

A népi játék fejlesztő hatásai

Az énekes, táncos játékokban a gyermekek játszótársaként fontossá válnak egymás számára. A játék kötöttségeihez való alkalmazkodás nagyban segíti a gyermekek között a békés, harmonikus együttlétet. A felnőttek szokásait és táncait utánzó játékokat szöveg, dallam, ritmus és térforma is köti. Ezek a kötöttségek maximálisan igazodnak a gyermekek képességeihez. Legfőbb formai elemük az egyszerűség és a nagyszámú ismétlődés. Nagymértékben fejlesztik a gyerekek mozgáskultúráját, ritmusérzékét (Gazda 1980).

Régebbi kutatásokból kiderül, hogy igen széles azoknak a területeknek a skálája, amelyeket kisebb vagy nagyobb mértékben fejlesztenek a népi és gyerekjátékok. A néhány legjellemzőbb terület a beszéd, a mozgás, téri orientáció, társas kapcsolati készségek, a ritmusérzék, a szem – kéz koordináció, a figyelem, a kreativitás.

A népi játékok

A magyar népi játékok osztályozása több módon történhet. Elsősorban a játékok származási helye szerint. A régi és a mai Magyarország területén majd minden faluból gyűjtöttek játékokat. Másik fontos szempont lehet a játékok funkciója szerint. E csoportosítás szerint lehetnek eszközös játékok, mozgásos játékok, szellemi játékok, párvalasztó játékok, mondókák és kiolvasók.

Természetesen ezeket lehet még kisebb alcsoportokba is sorolni. Ám bárhol származnak, és bármi is a funkciójuk, szerepük mégis azonos.

Első, és talán legfontosabb szerepük, a gyerekek helyes önértékelésének kialakítása. A játék közben rájöhetnek, hogy miben ügyesek, és miben kevésbé.

Másik – az egyén és a társadalom számára is fontos – szerepük az, hogy segít kialakítani az aktivitást, a kreativitást, és fejleszti is ezeket. A játék jó hatással van a gyerekek önállóságára, találékonyságára és kezdeményezőkézségére, és mindezt a legkevésbé didaktikus módon teszi.

Harmadik a csoporttudat kialakító szerep. Ez alapja lesz a későbbi, nagyobb csoporthoz való tartozás tudatosításának. A gyerekeknek meg kell tanulni, megtalálni saját helyüket a különböző közösségekben. E játékok segítenek, hogy a gyerekek ne legyenek félénkek, visszahúzódóak, ám agresszívek, intoleránsak sem. Megtanítják a gyerekeket az együttműködés képességére.

Ahhoz, hogy ezek a szerepek érvényesüljenek, nem szabad elfelejtenünk a játék sokoldalúságát! A játékot csak élményt adva, a maga komplexitásában szabad tanítani! (Lázár 1997).

Az énekelt gyerekjátékok eredetileg a falusi gyerekek közös tevékenységei voltak, a falusi társadalom életének viselkedésformáit örökítették meg, így ezeken keresztül érthették meg a gyerekek a körülöttük élő emberek viszonyait, szokásait. A gyerekek, játékaikban olyan viszonyokkal kerültek kapcsolatba, amelyeket valós életükben még nem élhettek meg, így ismerhették meg a társadalmi kapcsolatokat. Ahogyan kiemeltük e játékokat eredeti környezetükből, ezeket a mondanivalókat az új környezetben is képesek közvetíteni. A mai gyerekek legjobban a mozgásuk változatos fejlesztését kaphatják tőlük. Mivel nem egyedül, hanem mindig közösségben játszott játékokról van szó, az együtt éneklés, zenélés, játszás hatására a gyerekek személyiségében rögzülnek a megfelelő közösségi viszonyok, készségeik magasabb szinten fejlődhetnek (Kokas 1977).

Eddigi hasonló témájú kutatások

Hasonló kutatásokat már Barkóczy Ilona és Pléh Csaba, Kokas Klára illetve Székácsné Vida Mária is végeztek, ám ők különböző pszichológiai tesztekkel vizsgálták a zene és a népi,- és gyerekjátékok hatásait. Kutatásaikban mérték a gyerekek intelligenciáját, kreativitását, figyelmét, szorongását, (Barkóczy 1977) mozgását, megfigyelő képességét, számolását, helyesírását (Kokas 1972) írka és rajz fejlődését (Székácsné 1980) zenei és nem zenei csoportokban, osztályokban. Mindannyian arra a következtetésre jutottak, hogy a zenei osztályba vagy csoportba járó, vagy plusz zenei képzésben részesülő gyerekek fejlődése gyorsabb ütemű, nagyobb mértékű; előnyük általában még több év távlatából is kimutatható.

A játékos tevékenységek hatásának vizsgálata óvodáskorú gyermekek körében

A kutatás célja

Kutatásommal szeretném megvizsgálni az énekes, mozgásos, ritmusos népi- és gyermekjátékok valós, mérhető – a gyermekek beszédére és társas kapcsolati készségére gyakorolt – fejlesztőhatásait. A megfigyelés módszere (gyerekek szabad játékának megfigyelése) egy igen kedvező lehetőség a népi- és gyermekjátékok fejlesztő hatásának vizsgálatára, hiszen a gyermekeket a számukra legtermészetesebb tevékenységben, a játékban figyelem meg.

Hipotézisek

A rendszeresen énekes, mozgásos, ritmusos népi- és gyermekjátékokat játszó gyerekek egymásnak szóló beszéd-kezdemenyezési aktusainak aránya a kontroll csoporthoz viszonyítva nő (társnak szól)

A rendszeresen énekes, mozgásos, ritmusos népi- és gyermekjátékokat játszó gyerekek támadó jellegű (agresszív) megnyilvánulásainak aránya csökken, ezzel párhuzamosan a közeledés jellegű megnyilvánulásainak aránya nő.

Vizsgált populáció

Két játszó és két nem játszó, kontroll csoportot figyeltem meg különböző óvodákban. A négy csoportot megfigyeltem szabad játék közben a játékprogram előtt és után, majd a két – két csoport eredményeit összehasonlítottam. A kísérleti (játszó) csoportoknál a népi- és gyerekjátékok hatása és a spontán fejlődés összeadódik. A kontroll csoportoknál csak a spontán fejlődés látható. E kettőt mértem össze.

Mintavételelem kvótás mintavétel volt. Egerben 5–6 éves, óvodába járó gyermekek voltak a kutatásom alanyai. Az általam választott négy egeri óvodában a könnyen elérhető gyermekekkel dolgoztam. A négy óvodát úgy választottam, hogy kettő, kettő hasonló körülményekkel rendelkezzen. Az így kialakult párok egyik óvodájában volt a kísérleti, játszó csoport, a másikban a nem játszó, kontroll csoport a megfelelő összehasonlíthatóság kedvéért.

Bár megfigyelés módszerével dolgoztam, kutatásomban a kísérleteknek megfelelően kívántam megteremteni a kísérleti kontrollt, ami nem más, mint amikor a manipulált változótól eltekintve mindenkiel egyformán bánunk. Bár fontos lenne ez a kontroll, de mindent mégsem tudunk ellenőrzésünk alatt tartani. Lehetetlen, ugyanis, hogy a vizsgálatban mindenki „egyforma” legyen. Mindig vannak és lesznek egyéni különbségek. Minden olyan változó mentén, amit nem lehet adott körülmények alatt ellenőrzés alatt tartani, a személyeket véletlenszerűen kell a kísérleti és a kontroll csoportba sorolni (Carver 2001). Ez esetben egyszerű pénzfeldobással döntöttem el, a két-két hasonló csoport közül, hogy melyik legyen a kísérleti, és melyik a kontroll csoport, így került 24 gyerek a játszó, és 21 gyerek a kontroll csoportba.

A megfigyelés körülményei

Kutatásom során játékos tevékenységet folytató és nem folytató csoportokat vizsgáltam és hasonlítottam össze.

A longitudinális vizsgálat elején felmértem a kísérleti és kontroll csoport beszédképességét a kiválasztott paraméterek alapján. A két csoport eredményeit összehasonlítva azt az eredményt kaptam, hogy beszédmutatókban nem volt szignifikáns eltérés a csoportok között. $p > 0,05$. A társas kapcsolatokban pedig a kezdeményezés és a kérés a játszó csoportban eredetileg szignifikánsan több volt, mint a kontroll csoportban. $P < 0,05$.

A négy csoportban összesen 100 gyermek vizsgálatát kezdtem meg, ám összesen 55 gyermek esett ki a kutatásból különböző okok miatt. A legfőbb ok a

rendszeres, vagy hosszú idejű hiányzás volt. Hasonlóan gyakori ok volt a játék idő utáni érkezés az óvodába, hiszen ezeket a gyerekeket nem tudtam megfigyelni szabad játék közben. Az okok közt még előfordult, hogy a második mérésnél a gyermek már nem járt az óvodába, költözés, vagy egyéb családi okok miatt. Végül 45 gyermek megfigyelése történt meg, közülük 24 a játszó csoportokban, és 21 a kontroll csoportokban.

Vizsgálatom longitudinális volt. Változást, fejlődést mértem. Az első megfigyelés 2009 tavaszán, a második 8 hónap múlva 2009 őszén történt. A közben eltelt időben a kísérleti csoport tagjai 6 hónapon keresztül kéthetente zenés, mozgásos, énekes, népi, – és gyermekjátékokban vettek részt, míg a kontroll csoport tagjai nem vettek részt hasonlóan.

Két szempontból vizsgáltam a csoportokat a fejlesztő program előtt és után: a gyerekek beszédfejlődését (gyerekenként 6×5 perc egyéni megfigyelés, jegyzőkönyvvezetéssel) és társas aktusaikat (gyerekenként 6×5 perc egyéni megfigyelés, jegyzőkönyvvezetéssel).

Megfigyelési szempontjaimat Ormai Vera Fejlődés lélektani gyakorlatok című művében leírt szempontok szerint állítottam össze, de a célcsoportom és a kutatási célom érdekében némileg változtattam rajta.

A beszédfejlődés megfigyelésének szempontjai:

- Szóbeli megnyilvánulások száma
- Ragok, jelek használata
- Tómondat vagy bővített mondat használata
- Beszéd megnyilvánulások elemzése szociális szempontból: társnak szól, vagy felnőttnek szól, vagy kérdésre válaszol, vagy cselekvést kísérő szöveg.

A társas aktusok megfigyelésének szempontjait Mérei Ferenc aktometriai módszere alapján állítottam össze, némi módosítással, figyelembe véve, hogy megfigyelhető legyen a gyerekek szabad játéka alatt és megfelelően kapcsolódjon kutatásomhoz.

A társas aktusok megfigyelésének szempontjai:

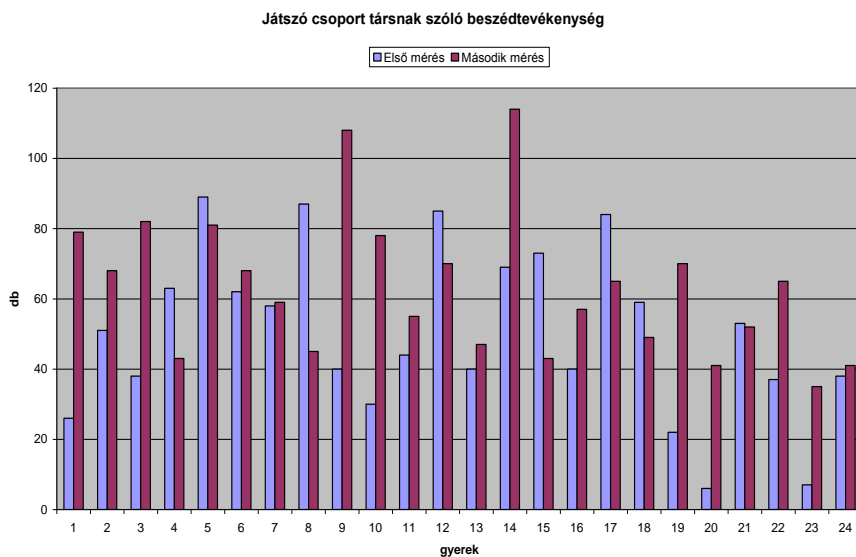
- Parancsadás
- Kezdeményezés
- Irányítás
- Tárgy megszerzése, megtartása
- Támadás
- Közzeledés, együttműködés
- Intimitás

Kutatási eredmények

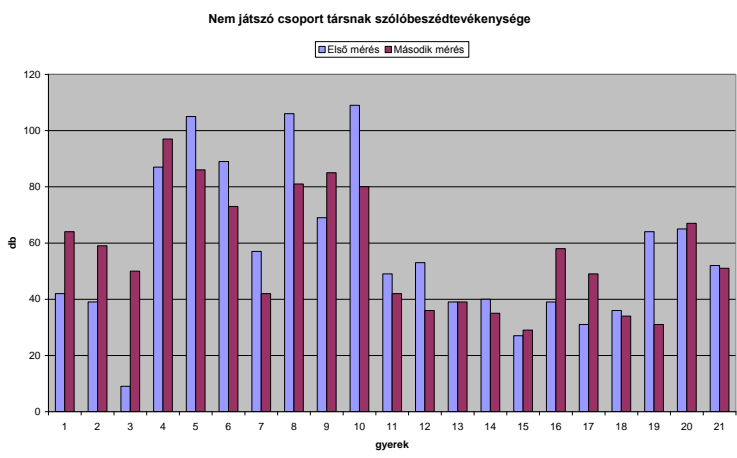
Az első hipotézis vizsgálata

Első hipotézisem a gyerekek egymásnak szóló beszéd-kezdeményszerzési aktu-saival kapcsolatos. Vizsgálatomból kiderült, hogy a társaknak szóló beszéd megnyilvánulások száma a játzó csoportban szignifikánsan nőtt, ($p=0,037$, tehát $p < 0,05$) míg a kontroll csoportban nem történt szignifikáns változás ($p=0,831$). Ezzel igazolódni látszik hipotézisem.

Az alábbi grafikonokon személyekre lebontva látszik a változás. Míg a játzó csoportokban a gyerekek kétharmadánál figyelhető meg pozitív változás, (1. sz. grafikon) addig a kontroll csoportok tagjainak kevesebb, mint 45%-ánál figyelhető meg ugyanez (2. sz. grafikon). Látható, hogy a játzó csoportokban az egyéni változások mértéke is jóval nagyobb.

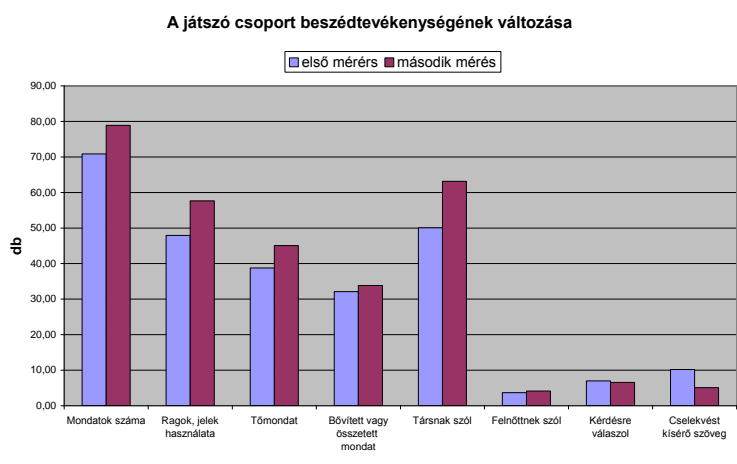

1. sz. grafikon

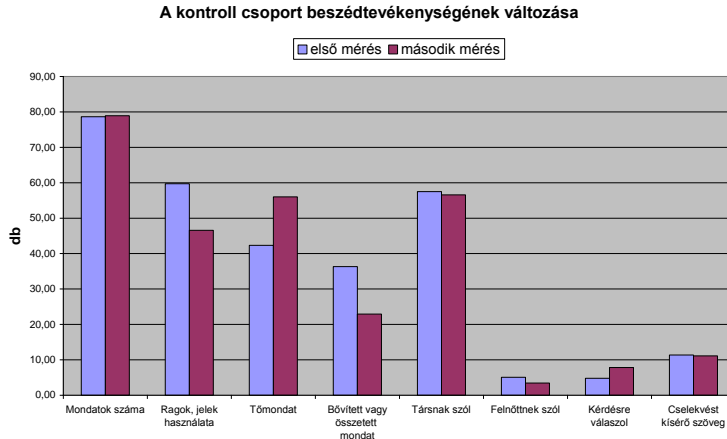
2. sz. grafikon

A 3-as számú grafikonon a kísérleti csoport beszédtevékenységének összehasonlítása látható a játékprogram előtt és után átlag gyerekre vetítve.

3. sz. grafikon

A 4-es számú grafikonon a kontroll csoport első és második beszédtevékenység – vizsgálatának összehasonlítása látható átlag gyerekre vetítve.

4. sz. grafikon

A vizsgált adatokból kiderül még az is, hogy a játszó gyerekek cselekvést kísérő megnyilvánulásainak száma szignifikánsan csökkent, ($p=0,019$) míg a kontroll csoportban nem történt szignifikáns változás ($p=0,923$). Ez azzal magyarázható, hogy a játszó gyerekek inkább választják társaikat beszélgetőpartnerüké, illetve jobban igénylik gondolataik egymásnak való szóbeli kifejezését, mint a kontroll csoportbeli társaik, akiknek cselekvést kísérő szóbeli megnyilvánulásuk száma nem változott jelentős mértékben. Tehát ők továbbra is többször választják önmaguk társaságát játékaik közben.

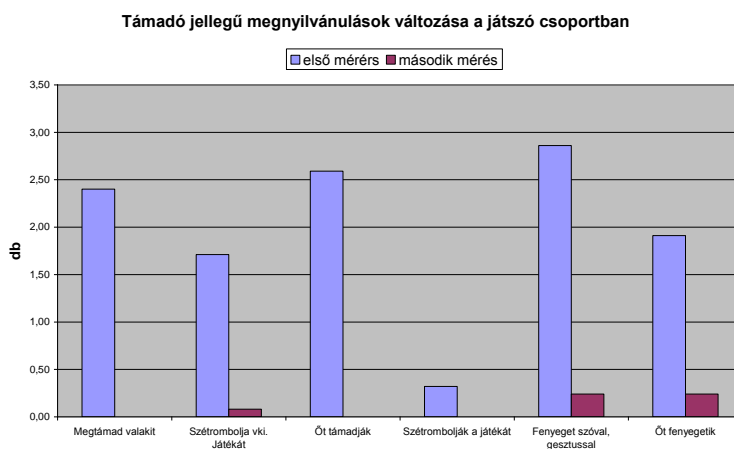
A vizsgált adatok még egy fontos különbségre hívják fel a figyelmet. A játszó gyerekek beszédében a ragok, jelek használatának a száma nem szignifikánsan, de jelentősen nőtt ($p=0,067$). Ez a fejlődés, változás a játékok beszédfejlesztő hatását mutatja. Az eltérés igen nagy a kontroll csoporthoz képest, hiszen a kontroll csoport eredménye szignifikánsan romlott ($p=0,007$). Azt gondolom, ez az eredmény már túlmutat az én kutatásom értelmezési keretén, ugyanis a játékokban részt nem vevő gyerekek eredményének sem kellett volna romlania, ha csak a spontán érés, fejlődés lenne mérhető rajtuk. Valószínűsíthető, hogy esetükben valamilyen más, nem várt befolyásoló körülmény is közrejátszott. Ilyen lehet például az óvónők által félreértelmezett iskolára való felkészítés, ugyanis ennek lehet az a hatása, hogy a gyermekek iskolás módon kérdezve és „feleltetve” megszoktak egy másik működési módot. Ez természetesen azzal jár, hogy ha csak a feltett kérdésre szabad válaszolni, akkor lényegesen rövidülnek a mondatok, és csökken a ragok, jelek használatának szükségessége az egyszavas mondatok előretörésével. Ezt a feltevésemet látszik igazolni az az adat is, mely szerint a nem játszó csoportban a gyerekek beszédében szignifikánsan csökkent az ösz-

szetett vagy bővített mondatok száma, ($p=0,001$) és szignifikánsan nőtt a tömondatok száma ($p=0,008$).

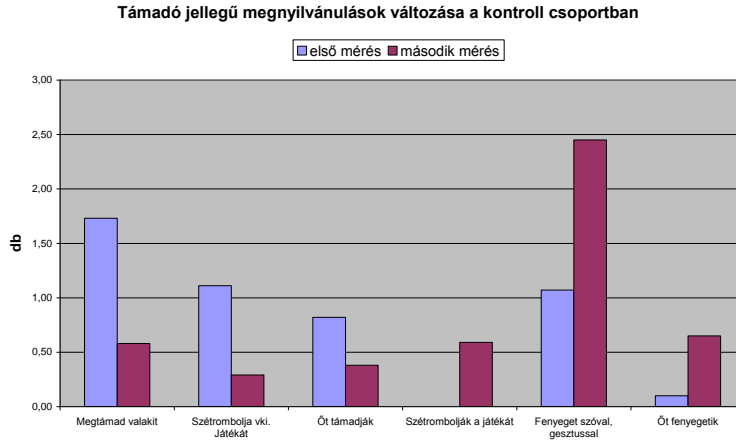
A második hipotézis vizsgálata

Második hipotézisem, miszerint a játzó csoportban a gyerekek támadó jelleű (agresszív) megnyilvánulásainak aránya csökken, szintén igazolódni látszik. Szignifikánsan csökkent a játzó csoportbeli gyerekek támadó magatartása, ($p=0,005$) (5. sz. grafikon) míg a kontroll csoportban nem figyelhető meg hasonló változás. ($p=0,699$) (6. sz. grafikon) Látható még, hogy bár a kontroll csoportnál is észrevehető javulás, ám a csökkenő agresszív tevékenység növekvő szóbeli agressziót eredményez.

A támadó jelleű megnyilvánulásokkal kapcsolatos adatokat egészíti ki, és erősíti az a különbség is, miszerint a játzó gyerekek szignifikánsan kevesebbszer veszik el egymástól játéktárgyaikat, ($p=0,011$) míg a kontroll csoportnál hasonló változás nem tapasztalható ($p=0,365$).

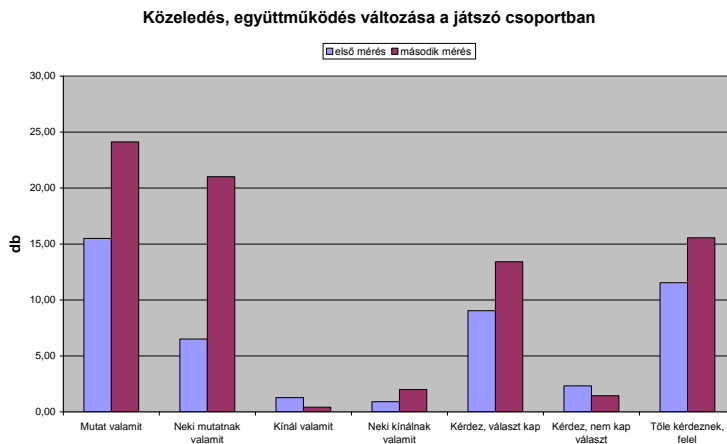

5. sz. grafikon

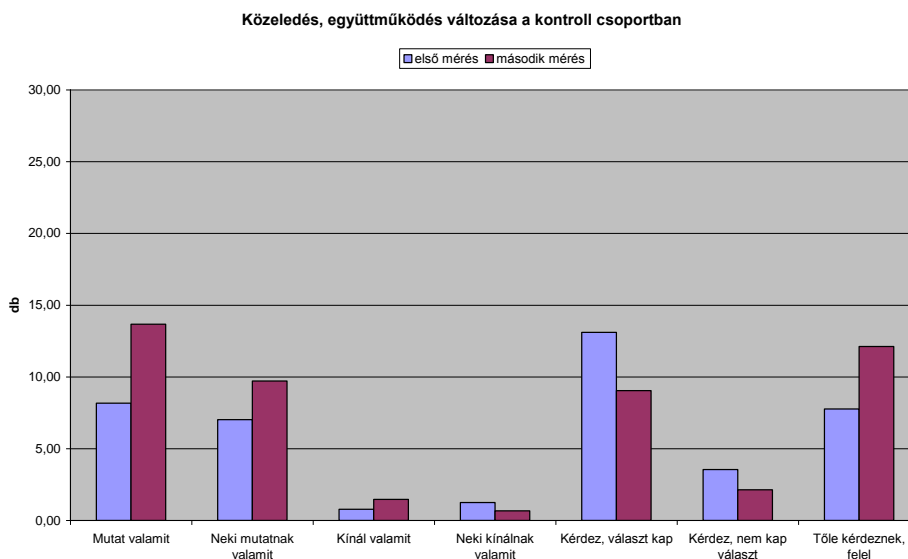

6. sz. grafikon

A hipotézisem második felét vizsgálva, látható hogy a játszó gyerekek eredetileg magasabb játék kezdeményezési aránya jelentősen csökkent, ám szignifikánsan nőtt a társ felé közeledés aránya ($p=0,001$). Ez a két terület, a kezdeményezés és a közeledés, két, egymáshoz közeli viselkedésforma. Ám míg a kezdeményezés nem feltételez feltétlenül kapcsolódást a társához, addig a közeledésben már megfogalmazódik a gyermek igénye a társakkal való kapcsolatra. Tehát a játszó csoport tagjainak viselkedésében a kezdeményezés, közeledésre változása fejlettebb kapcsolatokra utal, a társas kapcsolatok erősödését jelzi. A játszó csoportban a közeledés aránya szignifikánsan nőtt, (7. sz. grafikon) míg a kontroll csoportban nem figyelhető meg hasonló változás ($p=0,281$) (8. sz. grafikon).

7. sz. grafikon

8. sz. grafikon

Látható, hogy a játzó csoportban az agresszió és a közeledés, mint viselkedésforma között fordított korreláció van, ami azt jelenti, hogy az egyik érték csökkenése a másik érték növekedésével jár együtt. Mivel esetünkben mindkettő szignifikáns változást mutat, a két érték között magas fordított korreláció van.

Összegzés

Kutatásom eredményei azt bizonyítják, hogy az énekes, mozgásos népi, – és gyerekjátékok fejlesztik a gyerekek beszédképességét és társas kapcsolati készségét. Régebbi kutatások az általam nem vizsgált képességekre gyakorolt fejlesztő hatásukat is bizonyítják. Mindezek tudatában fontos lenne, ha a gyerekek saját óvodájukban rendszeresen hozzájuthatnának a képességeiket megfelelően fejlesztő játékokhoz, énekes, mozgásos tevékenységekhez, ezáltal könnyebb és eredményesebb lehetne az iskolára való felkészülésük.

Felhasznált irodalom

- Balogh Éva (1992): A tanulási zavarok fogalma, tünetei, okai. In: Kovácsné Bakosi Éva (szerk.): Lépésben a változásokkal I. 1991-1992. HOF Hajdúböszörmény
- Balogh Éva (2004): Fejlődéslélektan. A megtermékenyüléstől az óvodáskor végéig. Debrecen Didakt Kft.

- Barkóczy Ilona – Pléh Csaba (1977): Kodály nevelési módszerének pszichológiai hatásvizsgálata. Bács megyei Lapkiadó Vállalat
- Carver C.S. – Scheier M.F. (2001): Személyiségpszichológia. Bp. Osiris Kiadó
- Erikson E. H. (2002): Gyermekkor és társadalom. Bp. Osiris Kiadó
- Gazda Klára (1980): Gyermekvilág Esztelneken. Néprajzi monográfia. Bukarest Kriterion Könyvkiadó
- Kokas Klára (1977): A Kodály – módszerről. In: Barkóczy Ilona – Pléh Csaba: Kodály nevelési módszerének pszichológiai hatásvizsgálata. Bács megyei Lapkiadó Vállalat
- Kokas Klára (1972): Képességfejlesztés zenei neveléssel. Bp. Zeneműkiadó
- Lázár Katalin (1997): Népi játékok. Bp. Planétás Kiadó
- Mérei Ferenc V. Binét Ágnes (1993): Gyermeklélektan. Bp. Gondolat
- Niedermüller Péter (1990): Műfaji sajátosság. (Magyar népi játékok.) In: Magyar Néprajz VI. Budapest
- Salamon Jenő (1993): A megismerő tevékenység fejlődéslélektana. Nemzeti Tankönyvkiadó
- Szabó Pál (1984): A játéktól az iskoláig. Kossuth Könyvkiadó
- Székácsné Vida Mária (1980): A művészeti nevelés hatásrendszere. Bp. Akadémia Kiadó
- Winnicott, Donald W. (2000): Kisgyermek család külvilág. Budapest Animula Kiadó